

Huxley: un centenari feliç

Hi ha pocs autors que al cap de cent anys d'haver nascut no sols mantinguin una gran vigència, sinó que, a més, siguin més actuals encara que no pas quan varen publicar les seves obres més famoses. Són escriptors que avui poden ser entesos molt millor que no a la seva època i que eren mereixedors de reaccions diferents de la mofa o la indiferència.

Amb Aldous Huxley i la seva extensa obra passa una cosa així. La seva obra més famosa, la novel·la *Un món feliç*, va generar, quan fou publicada, l'any 1932, els comentaris negatius de molts crítics, que no es prenién seriosament aquelles fantasies científiques. En canvi, alguns homes de ciència entengueren que el llibre de Huxley era una extrapolació i que dibuixava, amb exageracions òbvies, allò que podia esperar la humanitat, si no harmonitzava els avenços del coneixement amb el progrés ètic i social.

Si hi havia algú que, molts anys abans de l'enginyeria genètica, pogués escriure una ficció més o menys versemblant sobre el tema, aquest era Aldous Huxley. Nascut el 25 de juliol de 1894, ara fa, doncs, cent anys, Huxley pertanyia a una nissaga d'una impressionant categoria intel·lectual. El seu avi, Thomas Huxley, fou el gran amic i col·laborador de Charles Darwin i el

Fa cent anys va néixer Aldous Huxley, autor, entre més obres, d'*Un món feliç*. Home d'àmplia cultura, Huxley va descriure utopies que avui són ben vigents.

Il·lustració per a una de les edicions de 'Brave New World'.

gran defensor i popularitzador de les seves teories. El germà del seu avi matern fou Matthew Arnold, un dels poetes anglesos més ben considerats a la seva època. En el seu arbre genealògic, hi trobem també una destacada novel·lista —la seva tia Mary H. Ward— i un premi Nobel de medicina —el seu germanastre Andrew Huxley.

No és estrany que amb aquests antecedents els dos germans, Julian i Aldous Huxley, fossin destacats homes de cultura. Julian, set anys més gran, va ser un destacat evolucionista i asagista i el primer director general de la UNESCO. Aldous mateix li seguí els passos estudiant medicina fins que una infecció mal guarida en un ull li va provocar una ceguesa temporal que el va apartar d'aquesta carrera.

Amb gran força de voluntat i uns exercicis especials, Aldous va recuperar una gran part de la visió i va poder dedicar-se a la literatura. La seva obra conté els elements especials tant de la seva personalitat com de la seva formació. Amb una gran base científica i amb una completa formació humanística, Huxley semblava l'autor capaç d'escriure sobre qualsevol tema. Però, a més, amb una consciència social i una visió que li permeteren d'elaborar unes obres que s'han convertit en símbols.

Les referències al camp científic, que és allò de què tractarem ací, són contínues en els llibres de Huxley. Però és amb *Brave New World*, obra publicada el 1932 (en català el 1982, per Llar del Llibre, amb el títol *Un món feliç*), que Huxley mostra la seva capacitat de dibuixar una utopia futurista i d'abocar-hi les seves preocupacions sobre el futur de la humanitat.

Un món feliç presenta una societat aparentment perfecta, en què l'enginyeria genètica permet d'obtenir éssers idèntics dintre cadascuna de les classes diferents establertes. Des dels *alfa plus* als *èpsilon*, cada individu té unes característiques proporcionades pel sistema de fecundació artificial i el tractament de laboratori que el fan més o menys apte per a certes tasques, i més o menys resistent a certs problemes ambientals. La societat del món feliç es completa amb els missatges que els ciutadans reben i que són una rentada de cervell contínua —fins i tot mentre dormen, i amb drogues com el *soma*, que provoquen un estat permanent de felicitat.

Un món feliç és la imatge de la societat perfecta, on tothom és lliure, no perquè pugui fer allò que vulgui, sinó perquè és feliç amb allò que l'obliguen a fer. Éssers que no poden qües-

tionar-se res i que són incapaços de tirar endavant cap revolta ni de formular cap queixa.

Fora del món feliç hi ha la reserva salvatge, el lloc on, com a mostrar d'èpoques passades, viuen els éssers que encara tenen un sistema a l'antiga. Es reproduïxen de la forma biològica usual en totes les èpoques i coneixen la fam o la malaltia. La novel·la, doncs, mostra dos extrems: o la societat perfectament planificada i controlada o el manteniment en un estat primitiu.

Precisament Huxley es va sentir preocupat tota la vida per la manera d'assimilar el progrés sense pagar-ne un preu excessiu. O d'evitar de caure en una societat policíaca sense deixar de banda els avenços que fan la vida més fàcil i agradable.

Huxley deia en un pròleg a la novel·la, escrit el 1948, que, si hagués de tornar a escriure-la, buscaria una sortida intermèdia. Això és el que prova de fer a *Illa* (Proa, 1980), escrita el 1962. Hi descriu el regne de Pala, situat al Pacífic. Es tracta d'una illa petita i autosuficient, que té grans reserves de petroli, però que no les vol explotar i que només accepta els avenços tecnològics que fan la vida més fàcil. Així, té refrigeradors perquè permeten de conservar el menjar. Però es manté lluny de molts altres invents, perquè sempre s'han estimat més "d'adaptar l'economia" i la tecnologia als éssers humans que no pas els éssers humans a l'economia i a la tecnologia". Fins que l'hereu del tron, lector habitual dels catàlegs dels grans magatzems americans, demostra tenir unes idees ben diferents sobre progrés i qualitat de vida.

Amb aquesta obra i algunes altres Huxley intenta de dir-nos que hi ha maneres d'assimilar els avenços sense destruir la societat. Ens diu que hi ha maneres de tirar endavant sense fer insostenible la contaminació o el control dels ciutadans. L'obra de Huxley és una incansable recerca de l'harmonia entre progrés i humanisme. Huxley no es cansà de denunciar els perills de l'explotació indiscriminada de recursos naturals, de la superpoblació, de la contaminació, d'uns avenços científics fets d'esquena a la societat, de la manca d'un sistema educatiu adient.

Els habitants del món feliç tenien a la seva disposició el *soma*. I en el camp de les drogues Huxley va voler experimentar ell mateix. Després de llegir diversos treballs sobre la mescalina –extreta del cactus peiot– i els seus efectes, Huxley, amb la supervisió de Humphry Osmond –un dels autors d'aquestes recerques– en va prendre 400 mil·lígrams. Fruit de la seva experiència fou el llibre *Les portes de la percepció* (en espanyol a EDHASA), seguit més tard de *Cel i infern*.

Huxley hi reflexiona sobre la percepció i aporta el testimoni d'uns sentits aprofundits per la mescalina: una major percepció de colors i formes es barrejava amb una pèrdua d'im-

Diverses obres d'Aldous Huxley. Amb una gran base científica i una formació humanística completa, juntament amb unes profundes preocupacions socials, Huxley semblava un autor capaç d'escriure sobre qualsevol tema.

portància del temps i de l'espai. D'aquesta forma, com ja havien detectat diversos artistes amb altres drogues, aquestes substàncies proporcionen més sensibilitat alhora que fan decaure l'activitat.

Per vocació i per tradició, home a cavall de totes dues cultures, Huxley va mantenir-se al corrent dels avenços científics i fins i tot va deplorar que no hagués pogut seguir els estudis de medicina, que li haurien permès, diu, de sintetitzar millor els diversos camps del seu interès. I per això es va haver de conformar a ser "un assagista disfressat a vegades de novel·lista".

Es dolia que els homes de lletres no estiguessin més en contacte amb els avenços científics i tecnològics, per interpretar-los i comunicar-los. I potser simbòlicament, el seu darrer llibre és titulat *Literatura i ciència*. Conté una reflexió sobre aquests dos camps i sobre els seus punts comuns i les seves diferències. En aquest treball, publicat el 1963, uns mesos abans de morir, Huxley critica tant Darwin –que va deixar de llegir literatura perquè cada cop li semblava més insuportablement avorrida– com Blake, Keats o Wordsworth –que es mantenien distanciats de la ciència i la menyspreaven.

Huxley es dolia que la majoria de poemes escrits a partir del 1921 ni tan sols al·ludissin "el fet més important de la història contemporània: l'accelerat progrés de la ciència i la tecnologia". I lamentava que hom no entengués que una revolució tecnocientífica material també ho és en molts altres dominis –social, polític, econòmic, en pensament i en formes de vida.

Per tot això feia una crida a una major interacció entre literatura i ciència, perquè cap dels dos llenguatges no podia, tot sol, adequar-se a la immediatesa del món i de la nostra experiència. I per això demanava que avancéssim plegats "els homes de lletres i els de ciència, cada vegada més lluny, cap a les regions d'allò desconegut, cada vegada més àmplies.

Xavier Duran